

Vážení pedagogové,

metodické listy k inscenacím, které pro Vás připravili lektoři Divadla Polárka, by Vám měly sloužit jako inspirace pro přípravu žáků/studentů na zhlédnutí a následnou reflexi divadelního představení.

Cílem těchto materiálů je budovat a prohlubovat u našich mladých diváků vztah k divadlu a umění vůbec, podpořit jejich kreativitu, schopnost analyzovat použité prostředky a pomoci jim vytvářet si svébytný názor na divadlo.

Metodické listy jsou vždy sestaveny tak, aby se daly realizovat v prostorách školní třídy a v kolektivu dětí/studentů bez dosavadních zkušeností s dramatickou výchovou či divadlem. Aktivita na sebe logicky navazují a směřují k určitému celku, je však jen na Vás, jak s nimi budete nakládat: jednotlivé aktivity mohou být realizovány samostatně, či mohou být zjednodušeny s ohledem na Vaše možnosti a potřeby.

Přestože jsou cíle metodických listů a workshopů k představením nabízených divadlem podobné, jednotlivé aktivity se liší, proto je možné absolvovat oboje.

Věříme, že investovaný čas do kvalitní přípravy na návštěvu divadla a jeho následná reflexe vytvoří dětem/dospívajícím intenzivnější a hlubší zážitek z představení a může zajímavě obohatit nejen jedince, ale i celý třídní kolektiv.

O inscenaci

Kafkův *Proces* v Divadle Polárka je autorskou adaptací tohoto světoznámého románu. Příběh, točící se ve slepém kruhu zákonů a byrokratických nařízení, je mírně aktualizován. Některé postavy a motivy srozumitelné Kafkovým současníkům jsou nahrazeny takovými, které mohou být dnešnímu mladému publiku bližší (fotograf místo malíře, vědecký Institut místo chrámu, apod.).

Stále jde ale o známý příběh neškodného úředníka Josef K., který se vydává na sebevražednou misi: jeho boj proti absurdnímu soudnímu procesu se stává bojem proti systému. Už nechce jen očistit své jméno. Chce dokázat, že rebelie má smysl, i když na konci tunelu nevidíme žádné světlo.

Inscenátoři se snaží do divadelní podoby „přeložit“ především pocit z četby Kafkova románu: prostředky grotesky navodit pocit absurdity a nepochopitelnosti světa, který Josefa obklopuje, a pocit marnosti jeho jednání. Zároveň se snaží předat mladistvému publiku zprávu o tom, že se tohoto autora nemusí bát a že se nemají nechat svést dojmem neproniknutelnosti a těžké srozumitelnosti Kafkova díla, který jsme obecně zvyklí sdílet.

Tento materiál se skládá ze dvou částí: aktivit předcházejících návštěvě divadelního představení a aktivit po zhlédnutí divadelního představení. Každá z částí má časovou dotaci přibližně jednu vyučovací hodinu. Avšak při delších diskuzích či hlubším rozvíjení témat mohou aktivity trvat i déle.

Vzhledem k námětu a tématu inscenace doporučujeme program zařadit do hodiny českého jazyka, literatury, slohu apod.

RVP: Český jazyk: Komunikační a slohová výchova, literární výchova,

Průřezové téma: Výchova demokratického občana a Osobnostní a sociální výchova

Aktivity PŘED návštěvou představení (45 min.)

Cíle: vyzkoušet si se studenty spisovatelskou profesi v Kafkovském stylu, sbírat společně informace o F. Kafkovi, motivovat studenty k aktivnímu zhlédnutí inscenace.

1

NA SPISOVATELE (10 min.)

Kafka do své tvorby výrazně promítal své pocity a různé životní zkušenosti. Ať už do některých svých postav či prostě do výběru témat. Vyzvěte studenty ke krátkému tvůrčímu psaní. Jejich úkolem bude navrhnout, jak by se jmenovala jejich povídka, případně kniha, která by odrazila jejich životní situaci, momentální emoce a stavy. Nejprve mohou začít dopsáním jednoduchých vět:

Vždycky mě rozčílí, když ...
Mám radost z ...
Bojím se, že ...
Žiju pro (čím) ...

Potom si mohou vybrat jednu ze svých odpovědí a na základě ní dopíše stručný obsah imaginární knihy.

2

POŠTA PRO PANENKY (10 min.)

Samostatná tvorba bude ještě pokračovat, tentokrát mladí spisovatelé zapojí svá pera o něco víc. Přečtěte jim tuto krátkou motivaci:

K berlínskému pobytu Franze Kafky v posledním roce života se váže zajímavá příhoda. V parku ve čtvrti Steglitz, kde bydleli, potkali jednoho podzimního dne roku 1923 plačící holčičku. Dali se s ní do řeči, a když Franz zjistil, že ztratila panenku, přispěchal s pohotovou odpovědí: „Tvoje panenka je právě na cestách. Víím to, poslala mi dopis.“

Dívěnka chtěla to psaní vidět, a tak jí onen neznámý pán v roli poštáka slíbil, že ho zítra doručí. Kafka vzal úkol velmi zodpovědně: vytvářel prý dopisy od té panenky celé tři týdny, aby holčičku o její lásce ujistil. [1]

Jak by mohl vypadat dopis pro holčičku od její panenky psaný rukou Franze Kafky? Nechte studenty napsat alespoň několik úvodních vět takového dopisu. Na závěr jim můžete doplnit i konec příběhu s dopisy-F. Kafka v posledním z dopisů totiž dopřál panence sňatek v cizině, aby vysvětlil její definitivní zmizení.

3

SBĚR INFORMACÍ (20 min.)

Napište doprostřed tabule či na rozměrný balicí papír heslo Franz Kafka. Poté rozdělte třídu na několik menších skupin a podle počtu studentů mezi ně rozdělte jednotlivá podtéma (můžete doplnit i další vlastní):

- Rodina
- Milostné vztahy
- Kamarádi
- Literární tvorba
- Zdraví

Každá skupina bude mít za úkol v učebnicích, knihách, na internetu či z vlastních vědomostí sesbírat co nejvíc informací k dané oblasti týkající se Franze Kafky. Nakonec pak doplní krátkou informací, která jim bude připadat nejdůležitější nebo i nejzajímavější na tabuli či papír. Tím vznikne jeden z prvních materiálů, k němuž se můžete vrátit i PO zhlédnutí inscenace, zejména ve čtvrtém i pátém cvičení (proto doporučujeme tabuli ideálně vyfotit či papír uschovat).

4

PROCES? (5 min.)

Na závěr se společně pozastavte nad názvem představení, na něž se chystáte. O čem by mohl Proces pojednávat? Co si myslíte, že vás, vzhledem k prvním dojmům, které jste si o Kafkovi právě udělali, čeká? Atd.

Zajímavosti o F. Kafkovi pro pedagoga:

- židovský původ, rodný jazyk a jazyk jeho děl: němčina
- téměř celý život žil v Praze
- vystudoval práva, pracoval v pojišťovně
- práce ho zdržovala od psaní, neustále se stěhoval a hledal místo, kde by měl na psaní absolutní klid, avšak práci odváděl svědomitě
- pět mladších sourozenců-oba bratři Georg a Heinrich zemřeli ve velmi útlém věku, sestry Gabriele, Valerie a Ottilie zemřely v koncentračních táborech
- měl spoustu přátel, nejznámějším byl Max Brod, který neuposlechl Kafkovo poslední přání, aby spálil celé jeho dílo, Brod jeho texty naopak vydal
- měl komplikovaný vztah k ženám, čtyři snoubenky, nejznámější je Milena Jesenská (překládala jeho první texty)
- zemřel na tuberkulózu
- zakládal si na svém vzhledu
- sportoval, vesloval, běhal, plaval, cestoval, rád se opaloval (což byla tehdy výstřednost)
- žil asketicky - nekouřil, nepil, nedával si kávu ani čaj, byl vegetarián
- obdivoval letectví
- měl zvláštní zálibu ve fletsherování (z důvodu menší zátěže na žaludek se tuhá strava dlouho rozžvýkávala, než došlo k úplnému rozmělnění)
- svá díla, která jsme si navykli vnímat jako depresivní a vážná, čítával po kavárnách a publikum se jim hlučně smálo
- napsaná díla výrazně odráží jeho osobní život a vnitřní pocity i sny
- důležitými motivy jeho děl jsou despotický otec (povídka /Ortel/), byrokracie (/Zámek/ a /Proces/) a další

Další tipy:

Velmi zajímavým způsobem může obraz Kafky dokreslit i jeho povídková tvorba. Na krátkém formátu tu lze demonstrovat Kafkův styl a některé jeho oblíbené postupy a motivy. Doporučujeme zařadit i společné čtení či poslouchání rozhlasové verze některé z nich a následnou reflexi a hledání souvislostí mezi povídkou a získanými informacemi o Kafkovi. Zejména doporučujeme povídku /Umělec v hladovění/ (z r. 1922), jež je zmiňována i v inscenaci, či povídku /Ortel/ (z r. 1912). Obě jsou snadno dostupné v psané i rozhlasové podobě na internetu.

Aktivity PO návštěvě představení (45 min.)

Lekce se skládá ze společných aktivit celého kolektivu, z práce ve skupinách a z pracovního listu, na kterém student pracuje individuálně.

Cíle: reflektovat představení, podněcovat studenty k samostatnému uvažování nad divadelním uměním nahlížet společně na F. Kafku z různých úhlů pohledů vést studenty k vlastním názorům a interpretacím jeho tvorby

1

REFLEXE A DISKUZE (10 min.)

Nejprve se studenty reflektujte divácké zážitky z představení, pozitivní i negativní dojmy. Pokud mezi studenty narazíte na různé výklady jednotlivých scén i celku, diskutujte o nich. Nemusíte dojít ke „správnému“ řešení. Proberte případné nepochopené scény. Doporučujeme dotknout se i hereckého stylu (tedy záměrné groteskní stylizace) či scénografie (holá scéna, postel, líčení). Nakonec se věnujte i otázce ústředního tématu inscenace.

Další možné otázky k diskuzi:

Byla mi postava Josefa K. sympatická? Kdo byl v příběhu viník jeho neštěstí?
Čím vším pro nás může být Proces? Co když je to metafora? Co si za něj můžeme dosadit?
Je sdělení Kafkova díla stále aktuální? V čem se dotýká našeho žitého světa?

2

BEZBRANNOST? (5 min.)

Předejte studentům list komiksu z obrazové přílohy, abyste se společně naladili na doplňující otázky: Byl Josef K. bezbranný? Co mohl ve své situaci dělat? Jak byste na jeho místě jednali vy a jaké by to potom mohlo mít následky?

Doplňující aktivita:

Pokud vás netlačí čas, vyzkoušejte si společně doplňující divadelní aktivitu. Jeden z kolektivu se posadí v roli Josefa K. na židli, může zaujmout nějakou charakteristickou pozici / sochu. Ostatní pak postupně přichází a při položení jedné ruky na rameno sdělují nahlas různé vnitřní myšlenky této postavy ve svízelné situaci (např. když se ráno dozví o svém zatčení, po prvním výslechu, apod.). Sedící na židli v průběhu nijak nereaguje. Účelem je nechat zaznít všechny vnitřní rozpory, pocity, myšlenky i názory, jež zrovna Josefu K. mohou v tu chvíli běžet hlavou, ale které normálně neřekne nahlas nebo jinak neprojeví.

3

KRESBY (5 min.)

Přesuňte se k první aktivitě pracovního listu. Zde studenti uvidí některé Kafkovy kresby. Každou z nich mají nějak pojmenovat. Mohou vycházet ze svých prvních bezprostředních pocitů i z toho, co už o Kafkovi vědí.

(Jednu z kreseb má ve svém logu i organizace Člověk v tísni. Dotazujte se, která by to mohla být, a co organizaci k výběru mohlo vést.)

4

NA SOCIÁLNÍ SÍTI (15 min.)

Jak by dnes mohl vypadat Kafkův profil na sociálních sítích, třeba na Instagramu? Rozdělte studenty asi na čtyři menší skupiny a dejte jim dostatek času, neboť zde předpokládáme zvýšený zájem - lze zahrnout třeba přezdívku, motto, výběry, hashtagy a vizuální podobu příspěvků.

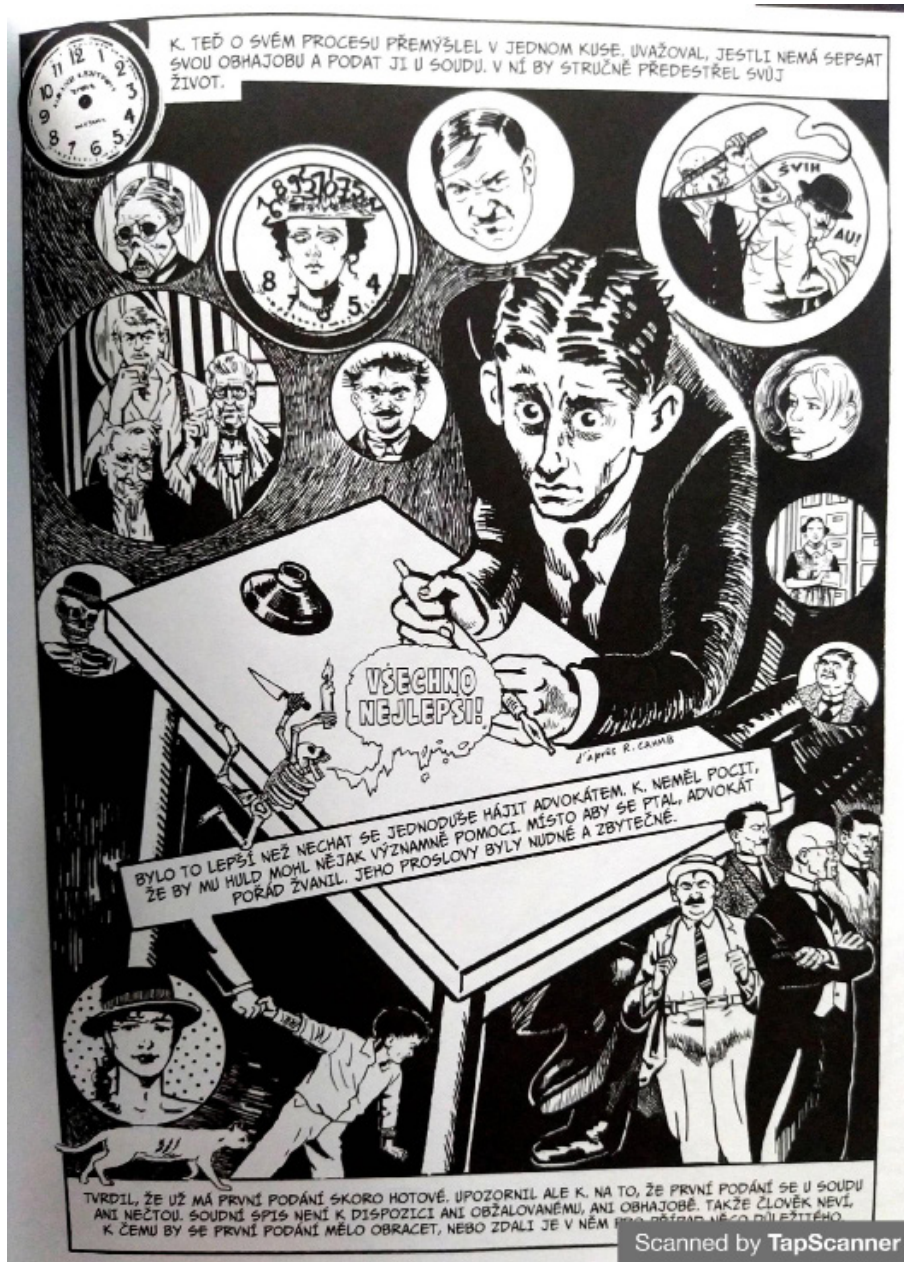
Hlavním úkolem skupin bude nejen v rychlosti prezentovat své nápady, ale také si připravit 1-3 živé fotografie (lidé/věci v zastaveném pohybu, výrazu-sochy, v sousoší případně hrají roli i prostorové vztahy mezi jednotlivými sochami), jež by mohly být typickým příspěvkem prezentovaným Kafkou na Instagramu. Zde je vhodné klást důraz na faktické informace, které již studenti nasbírali i v přípravě před představením.

5

KDO JE KAFKA? (10 min.)

Nakonec nechte studenty doplnit Kafkovu siluetu v druhé aktivitě pracovního listu. Tato činnost nepotřebuje větší diskuzi, neboť již velmi záleží na osobním nastavení a vnímání jednotlivce. Výsledek však může být zajímavou zpětnou vazbou pro vás jako pedagogy nebo netradičním podnětem pro rozhovory ve dvojicích. Doporučujeme na závěr přidat i informaci o vydaných denících a dopisech Franze Kafky, které jsou autentickými dokumenty o jeho životě.

Obrazová příloha:

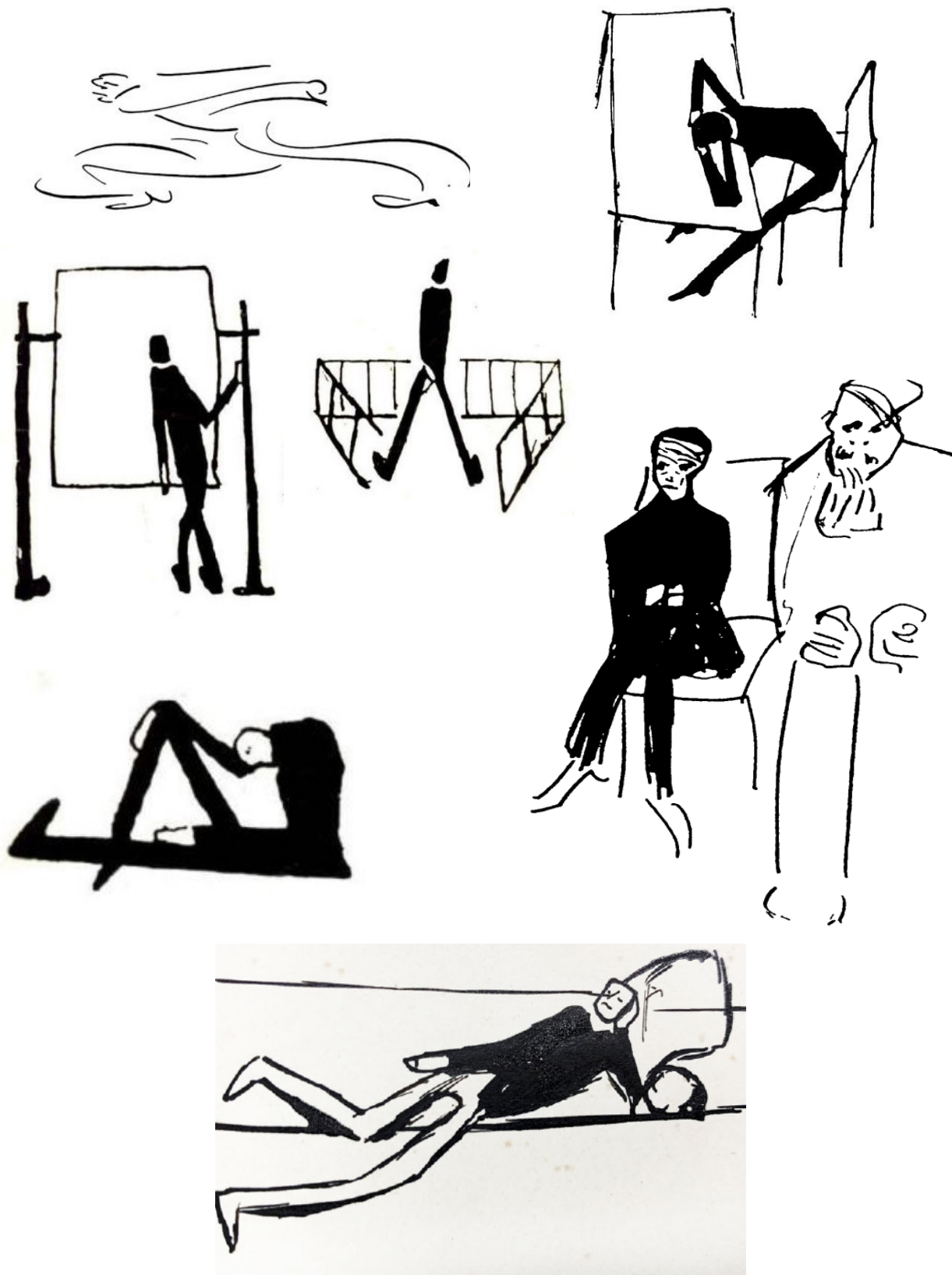

Scanned by TapScanner

Pracovní list k představení /Proces/

1

Podívej se na několik kreseb, které kreslil sám Kafka. Každé z nich vymysli přiléhavý název. Můžeš vycházet ze svých prvních bezprostředních pocitů a nebo se inspirovat tím, co už o Kafkovi víš.

metodický list k inscenaci

Proces

Kdo je tedy pro tebe Franz Kafka? A jaký asi byl? Zamysli se nad tím, co všechno už o něm víš, co si třeba domýšlíš a představuješ po svém. Zvenku obrázku pak napiš, co si asi myslí širší veřejnost o Kafkovi, dovnitř siluety zase vepiš, co si asi sám Kafka myslí o světě.

